

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaalteaduste valdkond

Johan Skytte poliitikauuringute instituut

Karl Joonas Pulst

**Pärnu linna kaasava eelarve 2021. aasta võidutöö Muusikute kogukonnakeskus
“Kultuuriklubi Tempel”**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Kristiina Tõnnisson, PhD

Tartu 2022

Autorsuse deklaratsioon

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite seisukohad, ning kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Töö sõnade arv: 7 133

Karl Joonas Pulst, 16.05.2022

Lühikokkuvõte

Kaasava eelarve protsessi on Eestis kasutatud mitmeid aastaid ning sellist võimalust rakendavad Eestis paljud kohalikud omavalitsused. Maailmas on aastaid üha populaarsemaks muutunud kaasava eelarve protsess, mis annab kodanikele võimaluse otsustada, kuhu tuleks paigutada osa valla või linna eelarvelisest rahast Tänu kaasavale eelarvele on Eestis valminud kümneid, kui mitte sadu inimeste poolt ellu kutsutud projekte, mis on parandanud inimeste elukeskkonda. Pärnu linn on üks neist linnadest, mis on aastaid kaasava eelarve võimalusi kasutanud. Seetõttu uuritakse käesolevas töös Pärnu linna 2021. aasta kaasava eelarve võidutööd ning selle võidu põhjuseid.

Lõputöö eesmärgiks on välja selgitada Pärnu linna 2021. aasta kaasava eelarve võidutöö kultuuriklubi „Tempel“ põhjused. Samuti uuritakse, miks selline töö võitis linnas, kus enamasti on võidukad olnud vabaaja ning spordi kategooriasse kuuluvad võistlustööd. Töö eesmärgi saavutamiseks viidi läbi 6 poolstruktureeritud intervjuud erinevate kaasava eelarve teemaga kursis olevate inimestega.

Uurimistöö tulemusena leiti, et 2021. aasta võidutöö võidu põhjuseid oli mitmeid, millest kõige olulisemaks võib lugeda võidutöö autorit ning tema meeskonda, kes suutsid ideed pidevalt avalikkuses nähtaval kohal hoida. Samamoodi mängis suurt rolli ka töö reklaamimiseks tehtud kampaania, mille hulka kuulus kampaania tegemine sotsiaalmeedias ja avalikel koosolekutel. Lisaks tuli uurimuses välja, et töö üheks eeliseks võrreldes teistega oli kindla klientuuri olemasolu, kes ideed kaasava eelarve konkursil toetasid. Kokkuvõttes võib öelda, et võidutöö võidu põhjuseks oli aktiivne eestvedaja, kes tegi oma tööle efektiivselt reklaami, toetudes juba olemasolevale klientuurile.

Sisukord

Lühikokkuvõte	3
Sissejuhatus.....	5
1. Poliitikakujundamine.....	7
1.1 Osalusdemokraatia olemus	7
1.2 Osalusdemokraatia Eestis	9
2. Kaasav eelarve.....	12
2.1 Kaasava eelarve olemus.....	12
2.2 Kaasav eelarve Eestis	13
2.3 Kaasav eelarve Pärnus.....	15
3. Metoodika	17
4. Pärnu 2021. aasta kaasava eelarve võidutöö.....	20
4.1 Kaasava eelarve protsess.....	20
4.2 Võidutöö põhjused	22
4.3 Järeldused ja soovitused	24
Kokkuvõte	27
Lisa 1. Intervjuu küsimused	34
Lisa 2. Nõusoleku vorm	40

Sissejuhatus

Maailmas on aastaid üha populaarsemaks muutunud kaasava eelarve protsess, mis annab kodanikele võimaluse otsustada, kuhu tuleks paigutada osa valla või linna eelarvelisest rahast. Üle maailma kasutavad seesugust võimalust mitmed suurlinnad eesotsas New Yorgi, Pariisi ja Chicagoga. Samamoodi on kaasava eelarve protsess levinud usinalt ka Eesti linnadesse ning kohalikesse omavalitsustesse, mistõttu on teema muutunud Eestis järjest aktuaalsemaks. Kaasava eelarve projektide kasutamine sai Eestis alguse 2011. aastal, mil e-riigi Akadeemia hakkas sellist praktikat üldsusele laiemalt tutvustama (Rahandusministeerium, 2018). Sellest ajast alates on kümned Eesti linnad ja omavalitsused näinud selles võimalust anda oma kodanikele kord aastas otsustusõigus oma elukeskkonna kvaliteedi üle.

Käesolev uurimus erineb teistest sarnastest uurimistöödest sellepolest, et Eesti Vabariigis ei ole väga palju uuritud kaasava eelarve praktikat. Samamoodi pole piisavalt uuritud kaasava eelarve võidutööde põhjuseid, mis teeb antud teemast Eestis vähe uuritud valdkonna.

Kaasava eelarve konkursid on Eestis olnud kasutusel mitmeid aastaid. Selle perioodi jooksul on Eestis võidutsenud kümneid erinevaid võidutöid, mille valmimisprotsessi kodanikke on kaasatud. Järgnev bakalaureusetöö käsitleb kaasavat eelarvet, võttes fookusesse 2021. aastal Pärnu linna kaasava eelarve võidutöö, milleks oli muusikute kogukonnakeskus kultuuriklubi „Tempel”. Uurimistöös analüüsitakse Pärnu linnas võidu saavutanud töö põhjuseid. Lisaks soovitakse mõista, kuidas aitab võidule kaasa töö aktiivne reklaamimine.

Uurimistöö koosneb viiest peatükist, millest esimeses kahes antakse teoreetiline ülevaade antud teema erialakirjanduse üle ning sellest, mida varem antud teema kohta uuritud on. Töö esimeses peatükis antakse ülevaade osalusdemokraatia olemusest, osalusdemokraatiast maailmas ja Eestis.

Töö teises peatükis tehakse ülevaade kaasava eelarve olemusest. Lisaks antakse ülevaade kaasava eelarve rakendamisest erinevates maailma suurimates linnades. Peatükis keskendutakse kaasava eelarve protsessile Eestis ning tehakse ülevaade protsessist Pärnu linnas.

Kolmandas peatükis räägitakse meetodikast. Uurimise läbiviimiseks on kasutatud kvalitatiivset uurimisviisi, kus toetatakse läbi viidud intervjuudele. Püstitatud uurimisküsimustele vastuste saamiseks viidi läbi kuus poolstruktureeritud intervjuud.

Intervjueeritavateks inimesteks on valitud inimesed, kes on kaasava eelarve protsessiga kokku puutunud või omavad teadmisi vastavast tegutsemisvaldkonnast.

Töö viimases peatükis kirjeldatakse kaasava eelarve protsessi 2021. aasta Pärnus ning tuuakse välja kaasava eelarve võidutöö võidu peamised põhjused. Seejärel tehakse kokkuvõtte võidutöö põhjustest ning tuuakse välja järeldused ja soovitusel, kus kirjeldatakse protsessi ning seda, millised olid protsessi plussid ja miinused. Töö viimases peatükis tehakse ülevaade uurimistööst ning vastatakse uurimisküsimustele, mis on sõnastatud järgnevalt:

- 1) Millised olid peamised muusikute kogukonnakeskuse „Kultuuriklubi Tempel“ võidu põhjused?
- 2) Kui palju aitas võidule kaasa võidutöö reklaamimine?

1. Poliitikakujundamine

1.1 Osalusdemokraatia olemus

Viimastel aastakümnetel on osalusdemokraatia muutunud populaarseks viisiks, kuidas rahvast igapäevaelu kaasata. Osalusdemokraatia on tekkinud vastukaaluks riigi kaugenemisele oma kodanikest. See on omakorda kaasa toonud esindusdemokraatia tähtsuse languse ning osalusdemokraatia populariseerimise (Lepa et al., 2004: 9). Osalusdemokraatia tõusis esimest korda aktiivsemalt esile 1960. aastate kodanikuõiguste ning üliõpilasliikumistest, mida iseloomustavad sellised liikumised nagu „*Students for a Democratic Society*“ ja „*Student Non-Violent Coordinating Committee*“, kes määratlesid ennast eelkõige alternatiivina demokraatliku osaluse minimaalse kontseptsiooni käsitlemisel (Vick, 2015: 208). Nende liikumistega algas suurem osalusdemokraatia laine ning alates 1960. aastates muutus see järjest olulisemaks.

Rahva kaasamine poliitikakujundamise protsessi on oluline ka seetõttu, et see aitab parandada väljatöötava poliitika kvaliteeti ning muudab inimeste jaoks praktilisemaks. Lisaks aitab see välja tuua lahendusi, kuidas kodanikud ja avalik võim saaksid organisatsioonidega tihedamat koostööd teha, et lahendada kodanikele muresid tekitavaid probleeme (Holmes, 2011: 17). Samas ei pruugi rahva kaasamine poliitikakujundamise protsessi kõigis riigis sarnane olla ning seetõttu võib antud protsess riigiti erineda.

Üheks tuntumaks riigiks, kus osalusdemokraatiat juba pikalt on kasutatud, on Šveits. Šveits on föderaalriik, mis koosneb 26 kantonist, kus aastas toimub keskmiselt neli referendumit. Esimest korda kasutati referendumi võimalust juba 1848. aastal, mil toimus referendum põhiseaduse üle. Alates 1891. aastast laiendati osalusdemokraatia võimalust riigis veel ning rahvusvahelisi lepinguid hakati referendumile panema alates 1921. aastast (Braun, 2008: 26). Sarnaselt Šveitsile kasutatakse referendumeid ka teistes riikides. Üks viimaseid avalikkusele tuntumaid referendumeid toimus 23. juunil 2016. aastal, mil Suurbritannia kasutas otsedemokraatiat selleks, et küsida oma kodanikelt, mida kodanikud arvavad Euroopa Liidust. Hääletuse tulemus üllatas kodanikke ning referendumi tulemusel otsustasid Suurbritannia kodanikud ühendusest lahkuda (Posada et al., 2020: 1497). Seetõttu võib öelda, et osalusdemokraatia võib inimesi puuduta nii igapäevase elu korraldamisel, kui ka suurtema otsuste tegemisel.

Aastate jooksul on osaluspööre aidanud luua suure osa heterogeenseid kaasavaid praktikaid, mille on aidanud välja töötada valitsused üle maailma, kellele on lisandunud ülemaailmsed organisatsioonid. Meile tuntumate kodanike kaasamise praktikatest leiame kaasava eelarve, kodanike kogud, avalikud konsultatsioonid kui ka naabruskonnakoogud ja osalusplaneerimise (Bherer, et al., 2016: 225). Samas on osalusdemokraatia puhul kombeks, et kodanikel lastakse osaleda vaid sellistes tegevustes nagu konsultatsioonid, komisjonide kuulamised ja kaasava eelarve istungid. Muuhulgas premeeritakse kodanikke ka vähem poliitiliste tegevustega nagu spontaansed protestid, vabatahtlik tegevus või osalemine otsuste tegemisel töökohal (Dacombe & Parvin, 2021: 146). Kuna võimalusi, kuidas rahvast kaasata, on erinevaid, lõi OECD 2001. aastal erinevad viisid, kuidas rahvas ja avalik võim üksteisega suhelda saavad.

OECD tõi välja, et esimene võimalus, kuidas rahvast kaasata saab, on informatiivne viis. Sellise viisi puhul on tegemist ühesuunalise suhtlusega, mille käigus avalik võim edastab oma kodanikele informatsiooni. Sellise suhtlusviisi puhul pole kodanikel võimalik suhelda avaliku võimuga ning seetõttu on tegu vägagi ühepoolse suhtlemisviisiga. Järgmine võimalus, kuidas poliitikakujundamise käigus saab riik rahvast kaasata, on konsultatsioonide abil. Sellise suhtlusviisi puhul annab riik kodanikele mingi temaga seonduvalt informatsiooni ning antud juhul on kodanikel võimalik anda valitsuse tegevusele tagasisidet. Inimeste jaoks kõige parem suhtlusviis on aga aktiivne mõlemapoolne osalemine, mille puhul on tegemist suhtega, mis kujutab endast partnerlussuhet valitsuse ja selle kodanike vahel. Antud suhtlusviisi tulemusena osalevad kodanikud aktiivselt poliitika kujundamise protsessis. Juhul, kui protsessis aga midagi valesti läheb, siis lasub vastutus poliitikakujundamise eest mitte kodanikel, vaid avalikul võimul (OECD, 2001).

Samas ei pruugi kodanike kaasamine alati tähendada kodanike osalust selle tegelikkuses tähenduses, mistõttu ei pruugi kodanike kaasamine alati lõppeda valimiskasti juures. Seetõttu usuvad osad autorid, et on olemas mitmeid tasandeid kodanike osalemisest. Esimese tasandi juures lubavad kodanikud valitsusametnikel teha enda nimel otsuseid ning ootavad vaid täiendavat tagasisidet omavalitsustelt. Seda kutsutakse elitistlikuks demokraatiaks ning selle juures ei toimu kodanike suurt kaasamist. Teine kodanike kaasamise tasand on esindusdemokraatia, kus otsuseid tegevad inimesed võetakse vastutustele valimistega. Selle kaudu nõuavad kodanikud otsuseid, mis parandavad avalike teenuste olukorda. Kolmas viis on arutlev või osalusdemokraatia. Selle viisi juures on kogukonna sidusrühmad kaasatud

aruteludesse kohalike omavalitsuste ametnikega ning lisaks on olemas erinevad võimalused, mis aitavad kodanikel osaleda ja vaadelda protsessi (Auriacombe & Sithomola, 2020: 52).

Samas sarnaselt igale valitsemisvormile on ka osalusdemokraatias kritiseerijaid, kes leiavad, et antud valitsemisvorm ei ole ideaalne. Seetõttu on algne skeptitsism seoses kaasamisega asendunud demokraatias pigem pessimismiga, mis toob välja, et tänapäevane demokraatia on esindusdemokraatia seetõttu, et poliitika on tänapäeval liiga suur selleks, et võimaldada osalusdemokraatia osalemist valitsemisprotsessis (Pogrebinschi & Samuels, 2014: 315).

Sarnaselt kõikidele valitsemisviisidele on ka osalusdemokraatias plüsse ja miinuseid, millega tuleb arvestada. Üheks suureks eeliseks kaasamise puhul on see, et selle käigus saavad osalevad inimesed lisaks kaasamisele ka paremini informeeritud. Tänu sellele saavad nad avaliku tegevust paremini kontrollida ja hinnata. Samamoodi kaob kodanike osalusega kodanikel eraldatuse ja jõuetuse tunne, mis neil on tekkinud (Plottu & Plottu, 2011: 812). Lisaks plussidele võivad kodanike kaasamise käigus tekkida ka probleemid, milleks võib olla see, et juhul kui seisukohti ei hallata piisavalt, võib osalemine viia kaasa vale demokraatiatundeni (Plottu & Plottu, 2011: 812). Teisalt võib sidususrühmade osalemine kaasa tuua kogemuste puudumise, mis omakorda toob kaasa kaasamise halva kvaliteedi, mis omakorda võib viia halva lõpptulemuse (Plottu & Plottu, 2011: 811).

1.2 Osalusdemokraatia Eestis

Eesti Vabariigis on kodanikel võimalik kaasa rääkida avaliku elu korraldamisse erinevate võimaluste kaudu. Kodanike kaasamise üheks suurimaks võimaluseks igapäevaelus kaasa rääkida on kohalike omavalitsuste valimistega. Seetõttu lähtutakse Eestis sellest, et otsene demokraatia on kõige enam võimalik just kohalikul tasemel (Riigikogu, 1999). Järgnevalt analüüsitakse osalusdemokraatias erinevatel tasanditel, alustades riigi tasandil kaasamisest ning lõpetades kolmanda sektori tasandil kaasamisega.

Kaasamise eesmärk on tõsta otsuste kvaliteeti, suurendades era- ja avaliku sektori osalust otsuste ettevalmistamisel ja langetamisel (Osaluskogud Eestis, 2022). Kodanike kaasamiseks on riik loonud soovitused riigiasutustele, kes otsuste eelnõusid ette valmistavad. Sellega on oodatud liituma ka omavalitsused, et aidata kaasamisel lähtuda heast tavast (Riigikantselei, 2022). Inimeste kaasamisel on mitmeid erinevaid võimalusi, millest kõige tuntumad on

inimeste informeerimine, konsulteerimine ning inimeste osalus. Informeerimine on ühepoolne suhtlus, kus omavalitsus või riik teavitab kodanikke oma tegevusest ja otsustest tagasisidet eeldamata. Konsulteerimise puhul saavad kodanikud seevastu avaldada arvamust ning teha erinevaid ettepanekuid. Osaluse puhul on kodanike ja omavalitsuste vahel partnerlus, kus küll omavalitsusele jääb otsustusõigus, ent kodanikud ja erinevad ühiskonna rühmad saavad aktiivselt osaleda (Osaluskogud Eestis, 2022).

Taasiseseisvunud Eesti Vabariigis toimus esimene rahva kaasamine 1992. aastal, mil kodanikelt küsiti arvamust riigi Põhiseaduse vastuvõtmise üle (Ringvee, 2008: 181). 14. septembril 2003. aastal, korraldati Eestis referendum, mille käigus inimesed said otsustada Euroopa Liiduga liitumise üle (Pettai, 2004: 997). Antud referendumit võib pidada Eesti lähiajaloo üheks olulisemaks rahva kaasamiseks riigi elu otsustamisel. Referendumi tulemusena pooldas 66,8% hääletamas käinud inimestest Eesti liitumist Euroopa Liiduga (Pettai, 2004: 996). Antud referendumit puhul oli tegu teise taasiseseisvunud Eesti Vabariigis toimunud rahva kaasamisega kõrgemal tasemel, kus kodanikel anti võimalus otsustada riigi edasise suuna üle. Lisaks on riigi tasandil võimalik kaasa rääkida ka otsustusprotsessidega, mille tulemusena on kodanikel võimalik osaleda nii Vabariigi Valitsuse kui Riigikogu otsustusprotsessides. Selle tulemusena on kodanikel võimalik avaldada eelnõude infosüsteemis arvamust eelnõude kohta ning saada vastuseid küsimustele otse teenistujalt, kes otsuste eest vastutavad on (Sotsiaalministeerium, 2022). Seetõttu on kodanikel riigi tasandil võimalik kaasa rääkida avaliku elu korraldamisse erinevate võimaluste kaudu.

Kohalikul tasandil osalusdemokraatia toimimiseks on mitu erinevat varianti. Eestis on 71 omavalitsust, kes otsustavad ja korraldavad kohalikku elu enda tegemiste järgi. Kohaliku elu tegemiste korraldamise hulka kuulub ka kodanikele õiguse andmine otsustada kohalikes küsimustele. Esimeseks ja üheks kõige paremaks võimalused kohaliku elu otsustamiseks on kohalike omavalitsuste volikogude valimised, mis toimuvad Eestis iga nelja aasta tagant oktoobrikuu kolmandal pühapäeval (Kohaliku omavalitsuste volikogu valimise seadus, 2022). Samas on antud võimaluse puhul ka erinevaid puudusi, nagu näiteks see, et valimiste periood on liiga pikk ning inimeste otsustamise võimalus väheneb.

Samuti on kodanikel võimalik kohalikul tasandil kaasa rääkida läbi detailplaneeringute kaasamise, tänu millele on võimalik kodanike kaasata sisukamalt ja sujuvamalt, kuid seda tuleb teha seadusjärgse programmi järgi. Seetõttu võimaldab detailplaneeringu aruteludesse kaasamine sujuvamat menetlusprotsessi ning tagab tasakaalustatuma ruumilahenduse. Antud

võimalus aitab kaasa kogukonna vajadustele ning aitab luua keskkonda sobivaima ruumilahenduse (Planeerimine, 2022). Kohalikul tasandil on kõige suurem võimalus kaasa rääkida kaasava eelarve protsessis, mille käigus saavad kodanikud õiguse otsustada omavalitsuse raha kulutamise üle. Tegu on kõige suurema võimalusega, mil kodanikud saavad oma elu korraldamisel kaasa rääkida. Seda seetõttu, et antud protsess toimub tavaliselt iga aasta.

Lisaks kohalikule omavalitsusele on inimesi võimalik kaasata ka kolmanda sektori ühingute kaudu. Üheks sellisest võimaluseks, kuidas kodanikud saaksid osaleda aktiivselt oma elu paremaks muutmisel, on seda teha naabrivalve ühingu liikmena. Ühingu eesmärk on tõsta kodanike turvalisust kodudes ja nende ümbruskonnas elanike endi aktiivse tegutsemisega (Naabrivalve, 2022). Lisaks on võimalus kodanikel osaleda elu korraldamises ka rahvaalgatustega, mille abil on võimalik nii Riigikogule kui ka kohalikule omavalitsusele esitada kollektiivsed pöördumisi, mistõttu on Riigikogul kohustus menetleda pöördumisi, millel on vähemalt 1000 allkirja (Rahvaalgatus.ee, 2022). Sellise võimalusega saavad kodanikud olla ise kaasatud igapäevasesse ellu läbi mittetulundusühingu, mis annab inimestele võimaluse otsustada kuidas ja milliste teemadega nad kaasatud olla soovivad.

Eesti Vabariigis on võimalik kodanikke kaasata põhiliselt kolmel erineval tasandil, milleks on riiklik tasand, kohalik tasand ning kolmanda sektori tasand. Kõigi nende tasandite abil on võimalik anda kodanikele otsustusvõimalus oma igapäevaelu parandamiseks. Riiklikul tasandil on kõige populaarsemaks kodanike kaasamise viisideks referendumid, valimised kui ka erinevad konsultatsioonid, mida erinevad institutsioonid pakuvad. Lisaks riiklikule tasandile on kodanikel võimalus osaleda igapäevaelus kohaliku elu tasandil. Antud võimalusteks on omavalitsuste kaasavad eelarved, kui ka avalikud detailplaneeringud, kus on inimestel võimalus kaasa rääkida. Kõige suurem võimalus inimeste kaasamiseks on aga kolmanda sektori kaudu. Antud võimalusteks võivad olla erinevad organisatsioonid alustades rahvahääletuste programmidest lõpetades naabrivalvega. Sellised platvormid annavad inimestele võimaluse osaleda igapäevases elus ning annavad võimaluse inimestel rääkida kaasa oma elu parandamises.

2. Kaasav eelarve

2.1 Kaasava eelarve olemus

Kuigi tänapäeva maailmas võib kuulda väljendit kaasav eelarve palju, siis ei ole selget kokkulepet, mida kaasav eelarve täpselt tähendab (Monynihani, 2007: 65). Antud mõiste on kõige lihtsamalt ja arusaadavamalt ära defineerinud Suurbritannia Kohalike Omavalitsuste Ühendus, mis määratleb kaasavat eelarvet järgmiselt: „*Kaasav eelarve on kodanike osalemise vorm, mille käigus kodanikud on kaasatud avaliku raha kulutamise protsessi*“ (Local Government Association, 2022). Sarnase definitsiooni toob välja ka New Yorgi linnavolikogu, mis kirjeldab kaasavat eelarvet järgmiselt: „*Kaasav eelarve on demokraatlik protsess, mille jooksul kogukonna liikmed otseselt otsustavad, kuidas kasutada osa linnaeelarvest*“ (New York City Council, 2022). Seetõttu võib öelda, et kaasava eelarve eesmärk on vähendada inimeste ja avaliku võimu vahelist võõrandamist, luues juurde võimalusi, kuidas kohaliku omavalitsuse tasandil alternatiivselt võimu teostada (EGA, 2012: 4). Kaasava eelarve mõiste võtab hästi kokku Annick Laruelle definitsioon, kes on selle sõnastanud järgnevalt: „*Kaasav eelarve võimaldab mittevalitud kodanikel osaleda riigi raha jaotamises.*“ (Laruelle, 2020: 598). Lihtsamalt öeldes võib öelda, et kaasav eelarve on eelarve otsene eraldamine mõjutatavatele inimestele ning mitte valitud ametnikele või bürokraatidele (Pin, 2022: 389). Seega on kaasav eelarve laialdaselt kasutatav termin, mille ühtset tähendust pole veel täielikult kokku lepitud. Samas on teada, et kaasava eelarve protsess on demokraatlik protsess, mille käigus kogukonna liikmed jagavad riigi või omavalitsuse poolt eraldatud raha oma elu parandamiseks.

Kaasav eelarve pälvib palju tähelepanu tänu oma potentsiaalile tugevdada kohalikku demokraatiat, suurendades kodanike mõjuvõimu ning parandades avalike teenuste kvaliteeti. Seetõttu oli hinnangute kohaselt kaasavat eelarvet 2012. aastal kasutamas ligemale 1500 omavalitsust viielt kontingendilt (Lehtonen, 2021: 3-4). Euroopas kasutas kaasava eelarve võimalust 200 omavalitsust. See on väga kiire arengu tulemus, kuna kümne aasta eest olid Euroopas vaid mõned üksikud kaasava eelarve projektid (Sintomer et al, 2012: 3). Esimene selline protsess maailmas toimus Brasiilias, Porto Alegre'si linnas, 1980ndate lõpus ning levis alguses üle Brasiilia ning seejärel järk-järgult edasi üle maailma, alustades Ameerika Ühendriikidest ja lõpetades viimasena Aasias (Laruelle, 2020: 598).

Kaasava eelarve protsessidel on palju variante, mis kõik põhinevad ülesannete jadadel, mida on võimalik eristada nende kombineerimise ja ajastamise järgi (Gomez et al., 2013: 744). Seetõttu võib öelda, et reeglid, mille järgi protsess toimub, on sarnased, kuid enamikel juhtudel mitte identsed (Wampler, 2007: 25-26). Selle põhjuseks on see, et erinevates riikides protsess erineb. Näiteks üheks võimaluseks võib olla otsehääletamise meetod. Sellise protsessi juures toimub kaasava eelarve hääletamine otse ning kodanike hääled on ainukesed, mis loevad. See tähendab, et töö, mis saab kodanike käest kõige rohkem hääli, on hääletuse võitnud ning see töö läheb ka valmimisele. Samas võib olla ka teisi süsteeme.

Ameerika Ühendriikides on populaarne delegaatide süsteem, kus inimeste rohkuse tõttu värvatakse delegaadid, kes on protsessi oluliseks lüliks (New York City Council & PB Chicago, 2022). Lisaks hääletamissüsteemide erinevusele on erinevus ka selles, mida ja kui paljudel inimestel lastakse otsustada. Näiteks kui Ameerika Ühendriikides on igas linnaosas võimalik valida mõne töö vahel, siis Pariisis lastakse kodanikel kaasa rääkida ka suuremate projektide puhul nagu kvartalite arendamine ja projektide konsultatsioonides kaasaráäkimine (Yeung, 2021). Suur roll kaasava eelarve protsessis on ka rahal ning seetõttu võib summa erineda kordades. Näiteks on Ameerika Ühendriikide suurimates linnades, nagu New York ja Chicago, kaasava eelarve ulatus 35 miljonist New Yorgis kuni 66 miljoni dollarini Chicagos (New York City Council & PB Chicago, 2022). Euroopa ühes suurimas linnas Pariisis on seevastu kaasava eelarve peale vahemikus 2014-2020 kulutatud ligemale 500 miljonit eurot (Yves, 2017). Antud andmeid analüüsides võime näha, et kaasava eelarve protsess erineb üle maailma ning samamoodi erineb ka selleks eraldatud raha hulk. Kaasava eelarve eesmärk on anda kodanikele võimalus rääkida kaasa oma elukeskkonna parandamises ning selleks on igas riigis mõeldud välja erinevad süsteemid, mis kodanikele kõige paremini sobivad.

2.2 Kaasav eelarve Eestis

Kaasav eelarve sai Eestis alguse 2011. aastal, mil e-riigi Akadeemia hakkas laiemalt praktikat tutvustama (Rahandusministeerium, 2018: 5). Projekt keskendus kaasava eelarve mudeli väljatöötamisele vastavalt Eesti oludele ning selle tutvustamisele kohalikele omavalitsustele (Krenjova & Ringla, 2018: 427). Selle tulemusena rakendas esimesena kaasavat eelarvet 2013. aastal Tartu linn, kes lubas kõigil vähemalt 16-aastastel linnaelanikel teha oma ettepanekud, kuidas kulutada 140 000 eurot linnaeelarvest (Reinsalu, 2014: 56). Kuigi algselt tundis Tartu

linn ainukesena huvi adapteerida kaasava eelarve protsess, siis peale esimest aastat sai projekt üleriigilise huvi osaliseks ning seetõttu otsustasid ka teised omavalitsused projektiga kaasa tulla (Krenjova & Ringla, 2018: 427).

2021. aasta seisuga peab Eestis kaasava eelarve konkurssi 49 omavalitsust, mis teeb selle kasutamise protsendiks ligemale 62% Eesti omavalitsustest. 2021. aastal varieerus kaasava eelarve maht 10 000 ja 800 000 euro vahel, mille eest võidakse ellu viia kas üks või mitu ideed. Eesti linnadest viisid 2021. aastal kaasava eelarve protsessi läbi pea kõik suuremad linnad. Võrreldes 2020. aastaga, tõusis kaasava eelarve menetlemise maht 7 omavalitsuse võrra. (Rahandusministeerium, 2021). Antud arvu suurenemine näitab, et 10 aastaga on kaasava eelarve protsess saanud inimestele ja ka kohalike omavalitsustele aktsepteeritavaks ning seetõttu järjest enam omavalitsusi on seda enda eelarvesse sisse kirjutamas. Kuigi pandeemia tõttu jäi kaasava eelarve konkursse läbi viivaid omavalitsusi vähemaks, on näha, et pärast pandeemiat on omavalitsused hakanud jälle kaasava eelarve protsessiga rohkem tegelema (Rahandusministeerium, 2021).

Kaasava eelarve rakendamiseks Eestis tuleb omavalitsustel vastu võtta määrus, kus kirjeldatakse kaasava eelarve rakendamise eesmärke, läbiviimise põhimõtteid ja seda, kuidas protsess lõpetatakse (Rahandusministeerium, 2018: 8). Peale määruse vastuvõtmist on omavalitsusel võimalik kaasava eelarve protsessiga tegelema hakata. Selleks, et protsessi oleks kergem läbi viia, on Rahandusministeeriumi ja e-riigi Akadeemia avaldanud juhendid, kuidas protsessi läbi viia. Juhendites on välja toodud, et tsüklil võiks kesta kolm kuud ning soovitatav eraldatav summa ulatuda 10 000 kuni 150 000 euroni. Samas 2021. aastal Tallinna linn eiras antud soovitusi ning 2021/2022 kaasava eelarve protsessi juures oli raha kavandatud 1 000 000 eurot, millest 75% jagati linnaosade vahel võrdset ning 25% rahast jagati linnaosade elanike arvu järgi (Tallinn, 2021). Lisaks on oluline, et protsessi korratakse mitme aasta jooksul ehk antud protsess ei tohiks olla ühekordne aktsioon ning seda ei tasu rakendada seetõttu, et trendidega kaasas käia (Rahandusministeerium, 2018). Samamoodi soovitab e-riigi Akadeemia kasutada protsessi käigus IT tehnikat. Seda soovitakse teha nii inimeste informeerimisel kui ka hääletamisel (e-riigi Akadeemia, 2012: 5)

Eestis kaasava eelarve protsessis on iseloomulik see, et kõik soovijad saavad oma ideid hääletamisele esitada. Lisaks saavad inimesed nende üle oma koduomavalitsustes hääletada ning mis kõige olulisem, hääletamistulemus on omavalitsuste jaoks siduv. Lisaks eelmainitule on Eesti süsteemi puhul eriline ka see, et nii ideekorjes kui ka hääletusprotsessis saavad kõik

valimisealised kodanikud osaleda võrdsetel alustel (Rahandusministeerium, 2018: 4). 2016. aasta jaanuariks oli kaasava eelarve algatuse ellu viinud juba 14 omavalitsust üle Eesti. Antud võimalust kasutasid suure ja keskmise suurusega omavalitsused, millest üheski polnud vähem elanikke kui 2000 (Krenjova & Ringla, 2018: 427). Eestis võivad kaasava eelarve protsessi rahasummad olenevalt omavalitsusest erineda kordades ning samamoodi võivad erineda ka hääletusprotsessid ning nende kestus (Krenjova & Ringla, 2018: 427). Samas üldjuhul toimub kaasava eelarve protsess omavalitsustes üsna sarnaselt. Lisaks eelmainitule on kaasava eelarve puhul Eestis oluline ka hääletamine ning selle viis. 2018. aasta seisuga toimus Eestis hääletamine kas läbi interneti keskkonna (KOVTP või VOLIS) või koha peal paberkanjal. Sama aasta seisuga oli kaasava eelarve hääletuse osavõtuprotsent 2.5%, mis oli vägagi madal (Krenjova & Ringla, 2018: 427).

2.3 Kaasav eelarve Pärnus

Esimest korda katsetati Pärnu linnas kaasava eelarve konkursi 2014. aasta lõpus, mil linnavalitsus leidis 2015. aasta linnaeelarvest raha, et anda kodanikele võimalus linna 30 000 euro saatuses otsustada (Roosaar, 2014). Selle tulemusena saadeti 2015. aasta kaasava eelarve rahvahääletusele 5 ideed, milles said osaled kõik inimesed, kelle elukoht oli rahvahääletuse väljakuulutamise kuupäeval Pärnu linn (Link, 2015). 2015. aastal toimunud rahvahääletuse võitis Pärnu jõe tervisepargi võidutöö, mille eesmärk oli muuta Jaansonirada ja seda ümbritsev keskkond atraktiivsemaks (VOLIS, 2015). 2016. aasta kaasava eelarve konkursi kuulutati Pärnus välja 2015. aasta sügisel ning 2016. aasta algul võitis kaasava eelarve konkursi *Pump Track* Pärnu mille eesmärk oli rajada Pärnusse *pump track*'i rada, mida inimesed saaksid kasutada rattaga sõites (VOLIS, 2016).

2017. aasta kaasava eelarve konkursi algas Pärnus 2016. aasta sügisel ning Pärnu linnavalitsus ootas kodanike ideid, kuidas kulutada 40 000 eurot (Kõiv, 2016). 2017. aasta rahvahääletuse võitis Pärnu Raba ekstreemspordikeskuse idee, mille eesmärk oli luua noortele head tingimused sportimiseks, sotsialiseerumiseks ja arenemiseks (VOLIS, 2017). 2018. aastal Pärnu linnas kaasava eelarve konkursi ei toimunud ning 2019. aasta protsess sai alguse 2018. aasta sügisel, mil Pärnu linnavalitsus andis teada, et ootab ideid, mida Pärnus parandada võiks (Roosaar, 2019a). 2019. aasta kaasava eelarve konkursi võitis Raeküla sportimisvõimalused ja

väikelaste mänguväljak, mille eesmärk oli luua Raeküla linnaosasse multifunktsionaalne kaasaegne sportimisvõimalus tänavakorvpalli ja rannavolle harrastajatele (VOLIS, 2019).

2020. aastal kaasava eelarve konkurssi Pärnus samuti ei korraldatud ning 2021. aasta kaasava eelarve protsess sai alguse 2021. aasta kevadel, mil Pärnu linna ning selle osavalla elanikud said võimaluse osaleda rahvahääletusel. Rahvahääletusel kõige rohkem hääli saanud ideede vahel jaotati ära 80 000 €. Kaasava eelarve hääletuse võitis Pärnu muusikute kogukonnakeskus kultuuriklubi „Tempel“, mis kogus 861 häält (Volis, 2022). 2022. aastal korraldab Pärnu linn kaasava eelarve protsessi uuesti ning tänava aastal jagatakse projekti raames välja 80 000 eurot.

Pärnu maakond on Eestis üks vähim kaasavat eelarvet praktiseeriv maakond, kus 2022. aastal menetleb kaasava eelarve protsessi lisaks Pärnu linnale veel Põhja- Pärnumaa vald. Need kaks omavalitsust on vaid 29% Pärnumaal asuvatest omavalitsusest, mis kaasavat eelarvet menetlevad (Rahandusministeerium, 2021). Pärnu linna kaasava eelarve võidutööde puhul on kuni 2021. aastani silma paistnud, et Pärnus on tähtsal kohal sport ning vaba aeg. Antud järjepidevuse murdis kultuuriklubi „Tempel“, kuna antud projekti puhul on tegu rohkem kultuurse võidutööga. Kui vaadata võidutöid, paistab välja trend, mis näitab, et võitnud tööd on suunatud rohkem noortele ja noorematele linnaelanikele kui vanematele elanikele. Lisaks on Pärnumaal näha tendentsi, et vaid vähesed omavalitsused kasutavad kaasava eelarve konkurssi. See näitab, et kaasava eelarve protsessis on arenemisvõimalusi nii Pärnus kui Pärnumaal tervikuna.

3. Metoodika

Bakalaureusetöö eesmärgiks on selgitada välja Pärnu linna 2021. aasta kaasava eelarve võidutöö kultuuriklubi “Tempel” võidu põhjuseid. Töös soovitakse mõista, millisel põhjusel käesolev töö võitis ning kui suur oli roll töö võitmisel selle reklaamimisel. Sellest tulenevalt sõnastati kaks uurimusküsimust:

1. Millised olid peamised muusikute kogukonnakeskuse „Kultuuriklubi Tempel“ võidu põhjused?
2. Kui palju aitas võidule kaasa võidutöö reklaamimine?

Bakalaureusetöö andmeid koguti kvalitatiivse meetodi abil. Kvalitatiivne uurimismeetod valiti seetõttu, et kvalitatiivset uurimistööd võib defineerida kui uurimust, mis on naturalistlik ja tegeleb mittenumbriliste andmetega, mille eesmärk on pigem mõista ja uurida muutujaid kui neid seletada ja nendega manipuleerida (Nassajii, 2020: 427). Kuna töö eesmärk on mõista, mis põhjusel võidutöö võitis, siis valiti antud uurimistöö andmete kogumise viisiks kvalitatiivne meetod. Samas on sellisel andmete kogumise meetodil ka miinuseid. Näiteks tõstab valimi väike suurus küsimused üldistatavuse kohta kogu uuritava populatsiooni suhtes (Rahman, 2017: 105). Kuna miinused kaalusid antud korral üle plussid, siis valiti antud andmete kogumise meetodiks intervjuu võimalus. Selle jaoks viis autor läbi kuus poolstruktureeritud intervjuud.

Intervjuudes kasutatud küsimused olid individuaalsed ning muutusid vastavalt intervjuueeritavatel (Lisa 1). Intervjuueeritavad valiti välja selle alusel, et neil oleks kas otsene või kaudne seos antud protsessiga. Intervjuueeritavateks valiti:

- I intervjuu - Kristina Reinsalu (edaspidi Intervjuu I). Intervjuu viidi läbi 10. märtsil 2022. aastal ning intervjuu kestis 26 minutit. Kristina Reinsalu puhul on tegemist e-riigi Akadeemia kohalike omavalitsuste programmi juhiga ning kaasava eelarve spetsialistiga. Tema intervjuu andis pildi kaasava eelarve protsessist Eestis.
- II intervjuu - Marliis Miilimäe (edaspidi Intervjuu II). Intervjuu viidi läbi 13. märtsil 2022. aastal ning intervjuu kestis 13 minutit. Marliis Miilimäe puhul on võidutöö poolt hääletanud inimesega, kellel on side Pärnu muusikamaailmaga. Temaga läbi viidud intervjuu andis ülevaate põhjustest, miks inimesed võidutöö poolt hääletada võisid.

- III intervjuu - Andres Tõlp (edaspidi intervjuu III). Intervjuu viidi läbi 23. märtsil 2022. aastal ning intervjuu kestis 19 minutit. Andres Tõlbi puhul on tegemist võidutöö autoriga ning kultuuriklubi „Tempel“ loojaga. Võidutöö autoriga läbiviidud intervjuu andis ülevaate projekti olemusest ning sellest, kuidas protsess autori jaoks välja nägi.
- IV intervjuu- Johanna Kommer (edaspidi intervjuu IV). Intervjuu viidi läbi 25. märtsil 2022. aastal ning intervjuu kestis 22 minutit. Johanna Kommer on Pärnu linna esindaja ning Pärnu linnaarengu peaspetsialist. Intervjuu temaga andis ülevaate Pärnu linna seisukohtadest ning kaasava eelarve protsessist linna vaates.
- V intervjuu – Eno- Gerrit Link (edaspidi intervjuu V). Intervjuu viidi läbi 8. aprillil 2022. aastal ning intervjuu kestis 17 minutit. Eno-Gerrit Linki puhul on tegemist Pärnu postimehe veebitoimetajaga. Intervjuu andis ülevaate töö reklaamimisest ning sellest kuidas töö meedias silma paistis.
- VI intervjuu – Elo Pruuli (edaspidi intervjuu VI). Intervjuu viidi läbi 22. aprillil ning intervjuu kestis 16 minutit. Elo Pruuli puhul on tegemist Tartu baari Illegaard programmi- ja teenindusjuhiga, kes andis ülevaate baaride ja klubide olukorrast ning nende fenomenist üldiselt.

Intervjueeritavatega võeti ühendust e-maili kaudu ning kõik intervjueeritavad osalesid vabatahtlikult. Selle kinnitamiseks allkirjastasid kõik intervjueeritavad ka nõusolekulehe (Lisa 2), kus kinnitati, et intervjuusid võib kasutada antud uurimistöös. Intervjuud kestsid 15 minutist 30 minutini. Intervjuud viidi läbi vahemikus 10. märts 2022 kuni 22. aprill 2022 ning kohtumised toimusid nii näost näkku kohtumistena kui ka videosilla vahendusel. Näost-näkku intervjuude läbiviimine valiti seetõttu, et selline intervjuu läbiviimise võimalus aitab kiirelt edasta kehakeelt, näoilmet ja muid mitteverbaalseid signaale, mida intervjueerija saab tähele panna. Lisaks aitab näost-näkku intervjueerimine tekitada ohutu ja mugava atmosfääri, mida veebis teha ei saa (Saarijärvi & Bratt, 2021: 393)

Intervjuude küsimuste koostamisel toetus autor töö uurimisküsimustele. Uurimisküsimused jagati kahte suurde peatükki, millest esimeses peatükis olevad küsimused lähtusid eelkõige kaasava eelarve protsessist ning teises peatükis olevad küsimused lähtusid kaasava eelarve

protsessist Pärnus. Küsimustele vastati etteantud järjekorras, kuid vajadusel muudeti küsimuste järjestust ning küsiti täpsustavaid küsimusi. Intervjuude läbiviimisel salvestas autor vastavalt nõusolekulehele vestluse ning märkis samal ajal üles ka tähtsamad märkmed.

4. Pärnu 2021. aasta kaasava eelarve võidutöö

4.1 Kaasava eelarve protsess

Pärnu linna kaasava eelarve protsess erineb teiste linnade kaasava eelarve protsessidest sellega, et inimesi kaastakse protsessi kohe alguses. Kui teistes linnades on protsessi alguses pigem tutvustav osa, siis Pärnus antakse inimestele võimalus kohe kaasa rääkida ideehäki osas. Selle olulisuse tõi välja kaasava eelarve spetsialist Kristina Reinsalu.

.../ Mulle väga meeldis see, kuidas nad alustavad selle aastakäigu protsessi .../ idee häki etapiga, et kutsutakse inimesed, kellel on ideed, aga ka need, kellel pole ka ideed. See tundus mulle hästi äge, sest Tartu linnas oleme me nagu palju vaeva näinud sellega, et alguspunkti reklaamida .../ (Intervjuu I).

Oluline on ka see, et kõik protsessi läbiviimise etapid on hästi läbi mõeldud sest see annab protsessile palju juurde (Intervjuu I). Sarnaselt igale valimisele oli ka antud kaasava eelarve valimisprotsessis negatiivseid aspekte, mida võiks parandada. Pärnu linna protsessi puhul on suureks miinuseks protsessi kommunikeerimine. Seda just inimeste jaoks, kes pole antud protsessiga igapäevaselt kursis. Reeglid on kirjutatud üles segaselt ning väga raske on välja lugeda, mitu ideed võidab ning mitu ideed viiakse kokkuvõttes ellu. Lisaks teeb protsessi mõistmise raskemaks see, et reeglites on kirjas 80 000 eurot, aga ühe idee maksimum on 30 000 eurot ning selle tulemuseks on vaid link Volisesse (Intervjuu I). Rahastus oli ka võidutöö autori arvates raskesti mõistetav.

Kaasav eelarve oli varem 80 000 ja siis see aasta löödi see esimest korda neljaks. .../ mis muudeti keset käiku ära. .../ Algul, kui ma läksin kandideerima, oli see 80 000, siis järsku oli 45 000 ja siis linnavalitsus tegi veel selle ümber kolmandat korda ja siis tuli kolm korda 25 pluss viis. Ehk see siis käigupealt muutus .../. (Intervjuu III).

Keset protsessi võidutöö summa muutmine oli osalejale suur hoop. Seda seetõttu, et osalejate teada oli summa protsessi alguses sama nagu see oli olnud eelnevatel aastatel. Eriti arvestades seda, et 2021. aasta võidutöö summa oli väiksem kui protsessi esimesel aastal ning ligemale 50 000 eurot väiksem kui 2019. aastal, mil võidutöö elluviimiseks oli ette nähtud 80 000 (Roosaar, 2019b). Antud 25 000 eurot on väike summa eriti juhul, kui vaadata inflatsiooni olukorda. Lisaks tuleb avalikuks kasutamiseks mõeldud objektide puhul pidada meeles, et

tooted nagu mänguväljakud ei saa olla Bauhofist, vaid peavad olema varustatud erinevate sertifikaatidega (Intervjuu IV). Mis omakorda tähendab, et soovitud toodete hind võib olla kordades kallim kui algselt eeldatud.

Samas on Pärnus probleemiks ka see, kes töö ehitab. Seetõttu soovitakse Pärnus muuta seda, kes projekti valmimise teeb. Sellest tulenevalt on Pärnu linna soov muuta asjaajamine selliseks, et projekti puhul oleks teada, kes projekte edaspidi ellu viib. Kuna Pärnu linn on katsetusjärgus, jõuti Pärnu linnas arusaamale, et on parem kui idee viib ellu linnavalitsus, kellel on piisavalt teadmisi ja oskusi, et projekt ellu viia (Intervjuu IV). Mis tähendab, et edaspidi soovib kaasava eelarve protsessi võidutööd ehitada linn. Samas võib tekkida linnal tööst erinev arusaam kui töö autoril ning seetõttu võib inimestel ka antud projekti vastu huvi ära kaduda.

Lisaks eelmainitud puudustele tekitab Pärnu linna puhul segadust ka osavaldade osalemine kaasava eelarve protsessis. Pärnu linna suuruse tõttu on vaja kaasava eelarve protsessi laiendada ka Pärnu omavalitsusüksusesse kuuluvatesse osavaldadesse, kes muidu suure tõenäosusega jääks oma väiksuse tõttu võimalusest ilma. Sellest tulenevalt plaanib Pärnu linn teha nii, et iga osavald saaks ühe idee teostada

/.../See aasta me plaanimegi tegelikult nii, et iga osavald saaks ikkagi ühe idee teostatud, mis on nagu nende osavaldala plaanitud /.../ (Intervjuu IV).

Osavaldade kõrvalejäämise probleemile osutas ka Pärnu Postimehe ajakirjanik, kes sõnas, et haldusreformi järgses Pärnus on tekkinud väiksema kogukonnaga osavallad, kus on väiksem tõenäosus saada võidutöö autoriks kui suure massiga keskuslinnas (Intervjuu V). Seetõttu on oluline, et ka Pärnu linna teised osad saaksid osa võimalusest oma kogukonna elu parandada. Mistõttu andis Pärnu linna haldusterritoriaalne laienemine kaasava eelarve protsessile suure paugu. Seda seetõttu, et kaasava eelarve summa on arvestatud kogu Pärnu linna omavalitsuse peale ning osavaldade teke mõjutab keskuslinnas paiknevaid ideid nii palju, et nende rahastus võib muutuda väiksemaks.

Viimase asjana toodi kaasava eelarve protsessi puhul välja see, et projekti elluviimiseks Pärnus on vaja kindlat aadressi ning kuna 2021. aasta võidutöö autori algne aadress muutus, siis pole antud raha veel võidutöö jaoks välja makstud. Samas tõdes võidutöö autor, et lõppkokkuvõttes on tegu hea reegluga, arvestades just sügisel ja talvel olnud kõrgeid elektrihindu ja hindade üldist kallinemist (Intervjuu III). Kuna intervjuude tegemise ajaks polnud Pärnu linn võidutöö eest töö autorile raha välja maksnud, ilmus mõned nädalad pärast intervjuude tegemist uurimuslugu, kus tuli välja, et Pärnu linn andis võidutöö autorile ajapikendust. Ajapikendust

anti võidutööle kuni 2023. aasta suveni (Link, 2022). Seetõttu võib autori seisukohal antud linna poolset tegevust pidada suureks plussiks, mis omakorda näitab võidutöö autorile, et linn soovib veel antud projekti elluviimist näha.

Kokkuvõttes võib öelda, et Pärnu linna kaasava eelarve protsessis on nii plusse kui ka miinuseid. Kaasava eelarve protsessi plussiks on kogu protsessi huvitav alustamise viis, tänu millele viiakse läbi ideehäkk, mille abil kodanikud saavad protsessi kaasatud kohe esimesel võimalusel. Kahjuks võib Pärnu linna kaasava eelarve protsessi miinusena välja tuua kogu protsessi kommunikatsiooni. Alustades alates töö reeglitest ja lõpetades sellega, et protsessist kaugel olevatel inimestel on raske aru saada, mitu võidutööd võib selguda. Lisaks sellele on probleemiks ka protsessi rahastussüsteem ning ka see, et Pärnu haldusterritoriaalsete muutuste tõttu ei jagu raha kõikidesse osavaldadesse piisavalt võrdselt, mistõttu jääb rahastus väikseks. Seetõttu tuleb kokkuvõttes tõdeda, et Pärnu linna kaasava eelarve protsessis on arenemisruumi piisavalt ning kõikide probleemidele lahenduste leidmiseks võib kuluda veel mitmeid aastaid.

4.2 Võidutöö põhjused

Kultuuriklubi „Tempel“ võitu saab seostada erinevate põhjustega. Esimeseks põhjuseks, miks töö edukaks osutada võis, võib pidada projekti aktiivset eestvedamist. Aktiivse eestvedamise puhul tuleb eeskätt tunnustada võidutöö autorit, kellel oli suur huvi antud teemast rääkida ja seda pildil hoida. Teema ülal hoidmise põhjuseks võib olla see, et autoril oli kindel soov protsess võita, kui ka see, et võidu tulemusena on kodanikud andnud talle mandaadi protsess lõpuni viia. Seetõttu võib võrreldes teiste kaasava eelarve konkursil osalenud autoritega öelda, et „Templi“ autor oli üks aktiivsemaid, kui mitte kõige aktiivsem töö autor kogu protsessis. Seetõttu on selliste protsesside puhul väga oluliseks lüliks aktiivne eestvedaja.

/.../ tegelikult on hästi oluline, et oleks keegi, ideed eest veaks ja ei laseks seda ära vaibuda ja suudaks seda piisavalt hästi ka teistele selgeks teha /.../ (Intervjuu IV).

Seda kinnitab ka tõsiasi, et töö autor oli teinud enne kaasava eelarve protsessis osalemist eeltööd, mis andis autorile enne protsessi algust suure edumaa.

Teise põhjusena võib välja tuua, et võidutööl oli olemas toimiv toetusmeeskond, mille toimimiseks oli töö autor teinud palju eeltööd. Näiteks enne kaasava eelarve protsessiga ühinemist oli autor teinud palju tööd klubi elus hoidmiseks – nelja aasta jooksul oli klubile

tekinud juba oma kindel klientuur ja toetajaskond. Kindlat klientuuri pidas oluliseks ka Illegaardi turundusjuht, kes tõdes oma kogemustele tuginedes, et klientuuri leidmine ja selle hoidmine ning väärtustamine on väga oluline (Intervjuu VI). Kuna inimesed teadsid varasemalt, mida klubist oodata ja mille poolt nad hääle andsid, siis andis see teiste tööde ees suure eelise. Seega võidutöö eelis võrreldes teiste töödega seisnes ka selles, et neil oli juba olemas oma kindel toetusgrupp, mis teistel töodel puudus. Klubi kliendid, kes klubi poolt hääletasid, jagasid sellekohast materjali ka sotsiaalmeedias, mis aitas kaasa ka töö reklaamimisele Facebookis.

/.../ tutvusringkonnas on palju kultuuriinimesi /.../ kes jagasid seda aktiivselt sotsiaalmeedias /.../ (Intervjuu II).

Autor pani kokku meeskonna, kes aitas teda idee turustamisega (Intervjuu III). Selle tulemusena toimus töö suuremahuline ja aktiivne reklaamimine, mida võib pidada kõige olulisemaks põhjuseks, miks töö nii edukas oli. Võidutöö jaoks tehti võrreldes teiste osalenutega olulisemalt suuremat kampaaniat. Antud kampaania keskmeks sai spetsiaalselt sellele võidutööle pühendatud koduleht. Lisaks kuulus kampaania juurde ka videote, plakatite ja erinevate koosolekute pidamine, kus inimestele ideed tutvustati. Samuti tegid mitmed „Templis“ seni üles astunud artistid üleskutse hääletada „Templi“ poolt, mida jagati usinalt nii sotsiaalmeedias kui ka kodulehel. Turunduse olulisusele kaasava eelarve juures rõhub ka kaasava eelarve spetsialist Kristina Reinsalu.

/.../ Tartus antakse lõppvooru jõudnud tööde autoritele soovikorral turunduskoolitus, et oma tööd paremini turundada /.../ (Intervjuu I)

Turunduse olulisust võidu saavutamisel tõid välja ka töö poolt hääletanud inimene ning Pärnu linna esindaja (Intervjuu II & III). Töö autor panustas kampaaniasse mitme tuhande euroga:

Ma tegin võrreldes teistega päris kampaaniat /.../ ma tegin eraldi kodulehe ja tellisin eraldi kodulehe kujunduse, tegin videod ise /.../ tegin eraldi plakatikujunduse /.../ Facebooki profiilipildi raamid, pidasin koosolekuid, kutsusin kogukonda kokku. Ma nagu panin tiimi kokku ja tegin reaalselt kampaaniat, teised tegid lihtsalt Facebooki postituse. Selles suhtes ma tegin nagu jõuliselt tööd /.../. (Intervjuu III).

Tihti ei võistle omavahel mitte tööd oma funktsionaalsuse või olemusega, vaid pigem tööde autorite võimekus kommunikeerida ning teha paremat turundust (Intervjuu I). Seetõttu on kaasava eelarve protsessil edukalt osalemise eelduseks teadmised sotsiaalmeedias tööd edukalt

turundada ning inimestele näidata selle olulisust. Samas tuleb välja ka see, et linn ise reklaamis töid rohkem inimestele, kes kasutavad sotsiaalmeediat sagedamini, kui inimestele, kes sotsiaalmeediat nii aktiivselt ei kasuta (Intervjuu V). Seetõttu tuleb tööst ka välja, et võidutöö peamiseks põhjusteks võib lugeda tugevat visiooni ning selle eest võidelnud eestvedajat, kes ei lasknud teemal suiku vajuda ning leidis, et Pärnus on sellist projekti vaja. Järgmiseks põhjuseks, miks töö edukaks osutus, on aastatepikkune töö, mida võidutöö autor järjepidevalt edasi viis. See aitas tekitada omakorda oma toetajaskonna, kes kaasava eelarve hääletusel töö poolt hääletaks. Eelviimaseks ja üheks olulisemaks põhjuseks, miks töö edukaks osutus, tuleb pidada töö reklaamimist, mille tarbeks tehti kvaliteetset ja suunatud reklaami, mida toetas nii erinevate kanalite kasutamine kui ka erinevate kuulsate muusikute kaasamine projekti.

Viimane selge põhjus oli võidutöö valdkond ise ja selle ajastatus. Pärnu kultuuriklubi oli kaasava eelarve hääletuse toimumise ajaks olnud juba terve aasta kinni. Koroonaalukorra tõttu oli inimeste vajadus koosviibimiste järele oluliselt suurenenud ning inimesed tundsid suurt puudust klubi järele. Just võidutöö funktsioon – kooskäimiskoht inimestele - mainisid esimese põhjusena nii võidutöö autor, linnavalitsuse esindaja kui ka idee poolt hääletanud inimene. Klubi pikaajaline suletus võttis Pärnus inimestelt koha, kus korraldada kogukondlike üritusi. Kulutuurimaja kesse oli ehitatud elava muusika ümber, aga samuti toimusid seal ka luuleõhtud, viktoriiniõhtud, DJ kool jne.

/.../ Järelikult inimesed, kes hääletasid need tunnevad, et linnas on sellisest asjast puudus. Ilmselgelt on ka, sest Pärnus ei ole sellist rokiklubi või kontserti kohta /.../ (Intervjuu V)

Seetõttu oli võidutöö üheks põhjuseks meelelahutusäri madalseis Pärnus, mille põhjustas võimaluste puudumine Pärnu inimestel korraldada kogukondlike üritusi. Seda võimendas koroonaalukord, mis suurendas inimeste puudust klubi järele.

4.3 Järeldused ja soovitused

Sarnaselt kõikidele protsessidele on ka Pärnu linna protsessis oma plusse, mille üle tuleb uhkust tunda, ning samas ka miinuseid, mida tuleks parandada. Kogu kaasava eelarve protsessi suurimaks plussiks saab pidada protsessi alguses olevat ideehäkki, mis kaasab kohe inimesi ning aitab mõelda juba seal vajalikke ideid ning teha esialgse ideekorje. Samas on ka mitmeid

kitsaskohti, mida oleks vaja parandada. Näiteks ei ole olemas Pärnu linnal kindlat lehekülge, kus saaks lugeda reeglite kohta ning samamoodi ei ole võimalik aru saada, kui palju võidutöid on ning kui suur on maksimum võidutöö hind. Seetõttu võib öelda, et kommunikatiivselt on hästi palju arenguruumi antud protsessi edendamiseks. Soovitusena võib pakkuda, et panna rohkem rõhku kommunikatsioonile ning muuta antud protsessi inimestele arusaadavamaks ning jälgitavamaks.

Kaasava eelarve konkursil osalemine on aeganõudev protsess, mille jaoks on vaja osalevate inimeste tähelepanu ning soovi ka midagi ära teha. Pärnu linna 2021. aasta kaasava eelarve võidutöö oli projektist, kus võidutöö autoril oli suur panus ning soov midagi muuta. Sellest tulenevalt osutus võidutöö projekt ka edukaks linnakodanike arvates, kes leidsid, et tegu oli Pärnu linna jaoks vajaliku ideega.

Võidutöö autor tegi oma ideele reklaami, kasutades tuntud muusikute abi, kes jagasid seda oma sotsiaalmeedias ning kodulehel. Lisaks tegi võidutöö autor ka eraldi plakatid ning kutsus erinevate koosolekute abil kokku kohaliku kampaaniat, panustades antud töösse märkimisväärse summa. Selline lähenemiseviis aitas saavutada kohe protsessi algfaasis edu, mis tasus töö jaoks protsessi lõppvoorus. Lisaks oli kaasava eelarve töö puhul oluline ka kogukond, kes olid idee autori seljataga, ning kes nägid, et Pärnusse on sellist klubi vaja. Klientuuri hoidmine ja väärtustamine on sellistel asutustel väga oluline. Seetõttu võib väita, et võidutöö autori panus oli töö võitmisesse vägagi oluline ning üheks võidutöö põhjuseks on antud idee laiapõhjaline reklaamimine läbi sotsiaalmeedias ning avalikel üritustel. Seetõttu saab tulevastele osalejatele soovitada, et nad panustaksid kõvasti aega ning vajadusel ka rahalisi vahendeid reklaamimisele, mis tänapäeva maailmas on olulisel kohal. Samamoodi on antud konkurssidel osalemise puhul oluline see, et oleks olemas inimesed, kes leiavad, et kavandatav idee on inimestele oluline.

Võidutööl oli erinevaid põhjuseid, miks töö edukaks osutus. Olgu selleks klubi varajasem sulgemine ning sellega kaasnenud puudus või see, et Pärnu linnas puudus koht, kus kultuurielu arendada. Väga oluline roll võidutöö puhul oli autoril ning tema meeskonnal, kes ei lasknud projektil vaibuda. kuid ka kommuunil ja toetajatel, kes töö poolt hääletasid.

Klubi puhul oli oluline ka see, et autor tegi head kampaaniat sotsiaalmeedias. Sotsiaalmeedia puhul mängisid olulist rolli nii tasustatud kui ka inimeste poolt jagatud reklaamid, mis said inimestele suunaandjaks ja informatsiooniallikaks. Seetõttu võib kokkuvõtvalt öelda, et kaasava eelarve tööde puhul on kõige olulisem see, et oleks reklaam, mis jõuab võimalikult

paljude inimesteni. Lisaks on vaja, et oleks olemas toetajad, kes näevad, et sellist asja on vaja, ning kõige tähtsam lüli võidutöö puhul on töö autor, kes peab suutma antud teemat edasi viia ning oma tutvuste kaudu seda ka suurema hulga kodanikeni viima.

Kokkuvõte

Maailmas on viimasel ajal üha populaarsemaks saanud kodanike kaasamise protsessid. Selleks, et kodanikke igapäevaellu rohkem kaasata, kasutatakse üle maailma erinevaid võimalusi. Üks tuntumaid riike, kus inimesi kaasatakse, on Šveits, kus tavaliselt toimub aastas keskmiselt neli referendumit, mille abil otsustatakse kodanike elude üle. Sarnaselt Šveitsile on ka Eestis kasutatud referendumite võimalust, kuid Eestis kasutatakse rohkem teisi osalusdemokraatia võtteid. Eesti üks tuntumaid kodanike kaasamise võimalusi on kaasav eelarve, mida on maailmas kasutatud alates eelmise sajandi lõpust ning Eestisse jõudis see 2013. aastal, mil Tartu linn seda esimest korda kasutas. Kaasav eelarve on üks võimalusi inimesi osalusdemokraatiasse kaasata. Kaasava eelarve protsess toimub Eestis kõigis linnades pea sarnaselt, samas võib leida erinevusi protsessi kestvuse ning eraldatava rahasumma osas.

Kaasava eelarve uurimine oli ka antud uurimistöö eesmärk. Bakalaureusetöö täpsem eesmärk oli välja selgitada, mis olid 2021. aasta Pärnus linnas toimunud kaasava eelarve konkursi võidutöö kultuuriklubi „Tempel“ võidu põhjused. Eesmärgi saavutamiseks, viis töö autor läbi kuus poolstruktureeritud intervjuud, milles sooviti saada vastuseid kahele uurimisküsimusele:

- 1) Millised olid peamised muusikute kogukonnakeskuse „Kultuuriklubi Tempel“ võidu põhjused?
- 2) Kui palju aitas võidule kaasa võidutöö reklaamimine?

Intervjuudest saadud vastustest ilmnes, et kaasava eelarve võidutöö põhjuseid on mitmeid ning kõigil neil on suur roll sellel, et töö edukaks osutus. Üheks suurimaks, kui mitte kõige suuremaks põhjuseks, miks antud võidutöö võitis, pidasid intervjuueeritavad seda, et töö puhul oli eestvedajaks inimene, kes ei lasknud teemal kordagi vaibuda. Kuna klubi oli enne aastaid lahti olnud, siis aitas enne tehtud töö kaasa ka sellele, et neil antud konkursi jaoks vajalikud dokumendid valmis oleks. Lisaks on oluline märkida ka seda, et autor panustas enne konkurssi oma isikliku rahaprojekti, tänu millele sai tööd reklaamida ning palgata inimesed, kes aitasid tal kodulehe valmistada. Siinkohal ei tasu mainimata jätta ka seda, et autoril oli väike grupp inimesi, kes teda antud konkursiga aitasid.

Teiseks suureks põhjuseks, miks töö edukaks osutus, võib pidada turundust. Turunduse nimel tehti suur ja võimas kampaaniat, mille hulka kuulus kodulehekülje tegemine, sotsiaalmeedias postituste tegemine, kui ka „Templis“ esinenud artistide poolt filmitud videote esitamine sotsiaalmeedias. Lisaks mängis suurt rolli ka avalikud kohtumised, kus autor ideed tutvustas.

Viimaseks suureks põhjuseks, miks antud võidutöö edukaks osutus, seisnes selles, et klubi oli varajasemalt juba avatud olnud ning inimesed teadsid, mida antud tööst oodata. Antud kommuun teadis Templist ning seetõttu aitas kohalik klientuur kaasa ka klubi taasavamisele. Lisaks mängib siinkohal ka suurt rolli see, et Pärnu linnas pole ühtegi teist sellist asutust, kus oleks inimestel võimalik niimoodi muusikat kuulata ja üritusi pidada. Seetõttu võib öelda, et enne tekkinud kliendid olid põhjuseks, miks töö antud konkursil edukaks osutus.

Uurimistöö uurimisküsimusele vastamine andis selgesõnalise põhjuse, miks antud võidutöö võitis, kuid tõstatas ülesse küsimusi kaasava eelarve korraldamise kohta Pärnu linnas. Uurimusest tuli välja, et Pärnu kaasava eelarve korraldamise protsessis on lünki, mida on vaja parandada. Alustades sellest, et selgesti ei ole määratletav, mitu võidutööd on ning kui palju keegi raha saada võib, lõpetades sellega, et protsessi kohta on informatsiooni raske välja lugeda. Samas on Pärnu linna kaasava eelarve protsessis häid külgi, mida välja tuua. Üheks suureks ja huvitavaks küljeks võib tuua ideehäki protsessi, millega kaasava eelarve protsess avalikuks kuulutatakse, samas tehes kohe võimaluse inimestel mõelda välja ideid, millega konkursil osaleda.

Uurimistöö tulemustest järeldub, et kaasava eelarve protsess on oluline protsess, mille abil rahvast kaasata igapäevaelu paremaks muutmisesse muutmise protsessi. 2021. aasta kaasava eelarve protsess näitas, et juhul, kui on olemas idee, hea eestvedaja, inimesed, kes antud projekti soovivad ning hea reklaamimine, on võimalik protsesse ellu viia. Kuna kaasava eelarve protsess on alles uus nähtus, pole Eestis veel palju läbi viidud uurimusi, mis seletaksid mingite tööde võidu põhjuseid, siis võib uskuda, et antud töö aitab mõista Pärnus linnas 2021. aastal võitnud võidutöö põhjuseid.

Autor mõistab ka seda, et uurimistööks valitud 6 spetsialisti ei pruugi olla piisav valim selleks, et mõista võidu põhjuseid täielikult ja anda kõige objektiivsem vastus võidutöö põhjustele. Selleks, et edaspidi tehtavates uurimustes saada täpsemaid vastuseid, tuleb intervjuuerida rohkem asjasse puutuvaid inimesi nagu reklaamispetsialistid ja psühholoogid, kes suudaksid anda vastuseid küsimustele, miks inimesed selliseid valikuid tegid ning kuidas reklaamimine neid tegelikult mõjutas.

Kasutatud kirjandus

Auriacombe, Jeanette Christelle, Sithomola Tshilidzi. 2020. „The Use of Participatory Action Research in a Participative Democracy: In Critique of Mechanisms for Citizen Participation.“ *International Journal of Social Sciences and Humanity Studies*. 12 (1): 50-65.

Bherer, Laurence, Dufour, Pascale & Montambeault Francoise. 2016. „The participatory democracy turn: and introduction.“ *Journal of Civil Society* 12 (3): 225-230.

Braun, Nadja. 2008. „Direct democracy in Switzerland“ In *Direct Democracy The International IDEA Handbook*: 26-33.

Dacombe, Rob, Parvin, Phil. 2021. „Participatory Democracy in an Age of Inequality.“ *Journal of Representative Democracy*. 57 (2): 145-157.

E-Governance Academy. 2012. „Kaasav eelarvemenetlus kohalikes omavalitsustes.“ <https://ega.ee/wp-content/uploads/2012/07/kaasav-eelarvemenetlus-kohalikes-omavalitsustes.pdf> (külastatud 19. veebruar, 2022).

Gomez, J., Insua Rios D., Lavin, M.J., Alfaro.2013. „On deciding how to decide: Designing participatory budget processes.“ *European Journal of Operational Research* 299 (2013): 743-750.

Holmes, Brenton. 2011. „Citizens' engagement in policymaking and the design of public services.“ 22 juuli. https://parlinfo.aph.gov.au/parlInfo/download/library/prspub/942018/upload_binary/942018.pdf;fileType=application/pdf#search=%222010s%22 (külastatud 16. veebruar, 2022).

Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seadus. <https://www.riigiteataja.ee/akt/103012020011?leiaKehtiv> (külastatud 10. aprill, 2022).

Krenjova, Jelizaveta & Rudla, Ringla. 2018. „Policy Diffusion at the Local Level: Participatory Budgeting In Estonia.“ *Journal of Urban Affairs Review*. 54 (2): 419-447.

Kõiv, Gerli. 2016. „Linnavalitsus ootab ideid kaasava eelarve raha kasutamiseks.“ 26. oktoober. <https://parnu.ee/uudised/uudised-koik/780-linnavalitsus-ootab-ideid-kaasava-eelarve-raha-kasutamiseks> (külastatud 18. aprill, 2022).

- Laruelle, Annick. 2020. „Voting to select project in participatory budgeting.“ *European Journal of Operational Research* 288 (2021): 598 -604.
- Lepa, Reesi, Illing, Eveli, Kasemets, Aare, Lepp, Ülle, Kallaste, Epp. 2004. Kaasamine otsustetegemise protsessi. Tallinn: PRAXIS.
- Lehtonen, Pauliina. 2021. „Policy on the move: the enabling setting of participation in participatory budgeting.“ *Journal of Policy Studies: 1-19*.
- Link, Gerrit-Eno. 2015. „Pärnu kaasav eelarve sai 13 ideed.“ Pärnu Postimees, 3. veebruar.
- Link, Gerrit-Eno. 2022. „Linn andis kaasava eelarve võiduideele ajapikendust.“ 13. aprill.
- Local Government Association. 2022. „Participatory Budgeting.“ <https://www.local.gov.uk/topics/devolution/devolution-online-hub/public-service-reform-tools/engaging-citizens-devolution-5> (külastatud 15. veebruar, 2022).
- Monynihani P. Donald. 2007. „Citizen Participation in Budgeting: Prospect for Developing Countries.“ In *Participatory Budgeting*, eds. Shah Anwar. Washington DC: Library of Congress Cataloging-in Publication Data, 55-87.
- Naabivalve. 2022. „Ühingust.“ <https://naabivalve.ee/naabivalve/uhingust/> (külastatud 4. aprill, 2022).
- Nassajii, Hossein. 2020. „Good qualitative research.“ *Language Teaching Research*. 24(4): 427-431.
- New York City Council. 2022. „Participatory Budgeting.“ <https://council.nyc.gov/pb/> (külastatud 16. veebruar, 2022).
- OECD. 2001. „Engaging Citizens in Policy-making: Information, Consultation and Public Participation“, juuli, <https://www.sigmaweb.org/publicationsdocuments/35063274.pdf> (külastatud 17. veebruar, 2022).
- Osaluskogud. 2022. „Kaasamine.“ <https://osaluskogud.ee/mis-on-kaasamine/> (külastatud 4. aprill, 2022).

PB Chicago. 22. „Participatory Budgeting in Chicago.“ <http://www.pbchicago.org/pb-in-chicago.html> (külastatud 8. aprill, 2022).

Pettai, Vello. 2004. „Estonia.“ *European Journal of Political Research*. 43: 993-999.

Pin, Laura. 2022. „Bridging the Gap between Electoral and Participatory Democracy: The Electoral Motivations behind Participatory Budgeting in Chicago.“ *Journal of Urban Affairs Review*. 58 (2): 388-418.

Planeerimine.ee. 2022. „Kaasamise meelespea.“ 20. jaanuar, <https://planeerimine.ee/kaasamise-meelespea/> (külastatud 4. aprill, 2022).

Plottu, Beatrice & Plottu, Eric. 2011. „Participatory Evaluation: The virtues of Public Governance, the Constraint on Implementation.“ *Group Decision & Negotiation*: 20 (6): 805-824.

Pogrebinschi, Thamy, Samuels, David. 2014. „The impact of Participatory Democracy: Evidence from Brazil’s National Public Policy Conferences.“ *Journal of Comparative Politics* 46 (3): 313-332.

Posada, Gutierrez, Diana, Plotnikova, Maria, Morollon, Rubiera, Fernando. 2020. „The grass is greener on the other side: The relationship between the Brexit referendum and results and spatial inequalities at the local level.“ *Papers in Regional Science*. 100 (6): 1481-1500.

Rahman, Shidur, Md. 2017. „The advantages and Disadvantages of Using Qualitative and Quantitative approaches and methods in Language „Testing and Assessment“ Research: A Literature review.“ *Journal of Education and Learning*. 6 (1): 102-112.

Rahandusministeerium. 2018. „Kaasava eelarve juhend“ https://www.rahandusministeerium.ee/system/files_force/document_files/kaasava_eelarve_juhend.pdf?download=1 (külastatud 14. veebruar, 2022).

Rahandusministeerium. 2021. „Kokkuvõte kaasava eelarve menetlemisest 2021. aastal“ <https://www.fin.ee/media/2539/download> (külastatud 19. veebruar, 2022).

Rahvaalgatus.ee. 2022. „Rahvaalgatus.ee platvormist“ <https://rahvaalgatus.ee/about> (külastatud 4. aprill, 2022).

- Reinsalu, Kristina. 2014. „Raport: Kaasav eelarve Tartu linnas 2013 – planeerimisest elluviimiseni.“ https://www.tartu.ee/sites/default/files/uploads/R%C3%A4%C3%A4gi%20kaasa/Kaasav%20eelarve/KEM_raport2013.pdf (külastatud 14. veebruar, 2022).
- Riigikantselei. 2022. „Poliitikakujundamise ja õigusloome protsess“, <https://riigikantselei.ee/valitsuse-too-planeerimine-ja-korraldamine/poliitikakujundamise-ja-oigusloome-protsess> (külastatud 16. veebruar, 2022).
- Riigikogu. 1999. „Otsene demokraatia Eesti kohalikes omavalitsustes“. 10 august. https://www.riigikogu.ee/msi_arhiiv/tell326.html (külastatud 18. veebruar, 2022).
- Ringvee, Ringo. 2008. „State, religion and the legal framework in Estonia.“ *Religion, State & Society*. 36 (2): 181-196.
- Roosaar, Teet. 2014. „Pärnu sotsiaaltöötajate ja lasteaednike palk tõuseb.“ Pärnu Postimees, 11. november.
- Roosaar, Teet. 2019a. „Linnavalitsus ootab kaasava eelarve ettepanekuid.“ <https://parnu.ee/uudised/uudised-koik/2937-linnavalitsus-ootab-kaasava-eelarve-ettepanekuid> (külastatud 19. aprill, 2022).
- Roosaar, Teet. 2019b. „Kaasava eelarve hääletuse võitis Raeküla spordi- ja mänguväljak.“ Kaasava eelarve hääletuse võitis Raeküla spordi- ja mänguväljak - Pärnu linn (parnu.ee) (külastatud 24. aprill, 2022).
- Saarijärvi, Markus & Bratt, Lena-Ewa. 2021. “When face-to-face interviews are not possible: tips and tricks for video, telephone, online chat, and email interviews in qualitative research.” *European Journal of Cardiovascular Nursing*. 2021 (20): 392-396.
- Sintomer, Yves, Röcke, Anja, Herzber, Carsten, Allegretti, Giovanni. 2012. “Translational Models of Citizen Participation: The Case of Participatory Budgeting.” *Journal of Public Deliberation* 8 (2): 1-32.
- Sotsiaalministeerium. 2022. „Kaasamine ja osalemine.“ <https://www.sm.ee/et/kaasamine-ja-osalemine> (külastatud 5. aprill, 2022).

Tallinna Linn. 2021. „Kaasava eelarve tutvustus.“, 1. september
<https://www.tallinn.ee/est/kaasaveelarve/Kaasava-eelarve-tutvustus> (külastatud 19. veebruar, 2022).

Vick, Jason. 2015. „Participatory Versus Radical Democracy in the 21st Century: Carole Pateman, Jacques Rancie`re, and Sheldon Wolin.“ *New Political Science*. 37 (2): 204-223.

VOLIS. 2015. „Kaasava eelarve 2015 – hääletusele suunatud ettepanekud.“
<https://www.volis.ee/gvolis/osale/view/18?filter=&arhiiv=16476&ettepanek=16063&kid=14029> (külastatud 17. veebruar, 2022).

VOLIS. 2016. „PumpTrack Pärnu (401).“
<https://www.volis.ee/gvolis/osale/view/30?filter=&arhiiv=20707&ettepanek=20040&kid=14029> (külastatud 27. aprill, 2022).

VOLIS. 2017. „Pärnu Raba Ekstreemspordikeskus (671).“
<https://www.volis.ee/gvolis/osale/view/85?filter=&arhiiv=44209&ettepanek=26086&kid=14029> (külastatud 20. aprill, 2022).

VOLIS. 2019. „Raeküla sportimisvõimalused väikelaste mänguväljak (448).“
<https://www.volis.ee/gvolis/osale/view/479?filter=&arhiiv=44329&ettepanek=44510&kid=14029> (külastatud 20. aprill, 2022).

VOLIS. 2021. „Kaasava eelarve | Minu Pärnu / Rahvahääletus“
<https://www.volis.ee/gvolis/osale/index/680?kid=14029> (külastatud 1. aprill, 2022).

Wampler, Brian. 2007. „A Guide to Participatory Budgeting.“ In *Participatory Budgeting*, eds. Shah Anwar. Washington DC: Library of Congress Cataloging-in-Publication Data, 21-54.

Yeung, Peter. 2021. „How Paris’s participatory budget is reinvigorating democracy.“ *City monitor*. 8. jaanuar

Yves, Cabannes. 2017. „Participatory Budgeting in Paris: Act, Reflect, Grow.“ In Cabannes, ed. *Another City is possible with Participatory Budgeting* Montreal/New York/London: Black Rose Books, 179-203.

Lisa 1. Intervjuu küsimused

Intervjuu küsimused (Kristina Reinsalu)

Kaasava eelarve küsimused:

- Milline on Teie kokkupuude kaasava eelarve protsessiga teoorias ja praktikas
- Kui palju on kaasava eelarve aidanud kaasa osalusdemokraatiale Eestis?
 - Millise hinnangu ja miks annaksite te kaasava eelarve rakendamisele Eestis?
 - Millised on peamised puudujäägid/valukohad kaasava eelarve rakendamisel Eestis?
 - Mida peate Te kaasava eelarve rakendamise õnnestumisteks Eestis?
 - Kuidas mõjutab kaasava eelarve protsessi selle korraldamine?
 - Kuivõrd erinev on kaasava eelarve protsessi korraldus erinevates linnades Eestis?
- Millised on Teie hinnangul võidutööde üldised tunnused?
- Kuivõrd on võidutöid võimalik paigutada sarnastesse kategooriatesse/sarnasesse kategooriasse?
- Miks teie arvates on võitnud just need võidutööd?

Küsimused Pärnu linna kaasava eelarve korralduse kohta:

- Millise hinnangu ja miks annaksite Pärnu kaasava eelarve korralduse kohta?
- Palun jagage võimalusel oma kogemust ja mõtteid 2021. aasta Pärnu linna kaasava eelarve korraldamise ja võidutöö kohta?

Intervjuu küsimused (Marliis Miilimäe)

Kaasava eelarve küsimused:

- Milline on Teie kokkupuude kaasava eelarve protsessiga?
 - Mida teate antud protsessist?
 - Millal kuulsite esimest korda sellisest võimalusest?
- Mis põhjustel ning mitu korda olete käinud kaasava eelarve konkursil hääletamas?

Kaasava eelarve küsimused võidutöö kohta.

- Kust kuulsite esimest korda 2021. aasta Pärnu kaasava eelarve hääletusest?
- Mida teate 2021. aastal hääletusel osalenud töödest?
 - Kust saite informatsiooni töö kohta, mille poolt Te hääletasite? (Meedia, sotsmeedia, tuttavad?)
 - Millise hinnangu annate võidutöö kohta levinud informatsioonile ja selle „promomisele“?
 - Millisel põhjusel valisite hääletusel just antud töö?
 - Kas oli veel mõni töö, mille poolt oleksite hääletanud?
- Kas Teie arvates võiks võidutööga sarnased tööd ka edaspidi võita, või oli pigem tegu ühekordse juhusega?

Küsimused Pärnu linna korralduse kohta:

- Millise hinnangu ja miks annaksite Pärnu kaasava eelarve korralduse kohta?
- Palun jagage võimalusel oma kogemust ja mõtteid 2021. aasta Pärnu linna kaasava eelarve korraldamise ja võidutöö kohta?

Intervjuu küsimused (Andres Tölp)

Kaasava eelarve küsimused:

- Palun tutvustage end ning oma nägemust 2021. aasta kaasava eelarve võidutööst.
- Mis oli see, mis pani teid esitama tööd kaasava eelarve konkursile?
- Oskate öelda, mis eristab Teie tööd, teistest konkursil osalenud töödest?
- Mida näete oma töös suurima plussi ning mida suurima miinusena?
- Mida arvate, mis põhjusel hääletasid inimesed Teie töö poolt?
 - Kas Teie jaoks oli üllatus, et Teie esitatud töö võitis ning miks?
- Mida arvate, kas sarnased (kultuuriga seonduvad) tööd võiks ka edaspidi võita?
 - Mida soovitate edaspidi kaasava eelarve konkursil osalevatele inimestele, et nende töö võidaks?
 - Mida teeksite ise teisiti, kui peaksite uuesti osalema?
- Kas Teil on mingeid täpsustusi seoses oma projektiga, mida leiata, et võiks aidata Teie võidutöö analüüsimisele kaasa?

Küsimused kaasav eelarve kohta:

- Kui palju teadsite enne oma töö esitamist kaasava eelarve protsessist?
- Mida arvate kaasava eelarve protsessist?
 - Kui keeruline oli protsess alates töö esitamisest kuni tulemuste välja kuulutamiseni?
 - Mis oli antud protsessi puhul raske/keeruline?
 - Mis on antud protsessi puhul kerge?
- Kas kaasava eelarve protsessi tuleks arendada selliseks, et tööde esitamine oleks lihtsam?

On Teil mingeid ideid seoses kaasava eelarve protsessiga, mida leiata, et võiksid aidata kaasava eelarve protsessi lihtsamaks muutmisel?

Intervjuu küsimused (Johanna Kommer)

Kaasava eelarve küsimused:

- Milline on Teie kokkupuude kaasava eelarve protsessiga teoorias ja praktikas?
- Mida arvate kaasava eelarve protsessist Eestis?
 - Kuivõrd saaks seda protsessi Teie arust kuidagi parandada?
- Mida arvate kaasava eelarve protsessist Pärnus? (Rahastus, võidutööd jne).
 - Kas Teie arvates oleks vaja kaasava eelarve protsessi Pärnus muuta/täiendada?
 - Kas Teie arvates osaleb kaasava eelarve hääletamisel piisavalt inimesi?
 - Kui suurt osalust Teie ideaalis näete?
- Mis on Teie arvates Pärnu kaasava eelarve protsessi eelis võrreldes teiste linnadega?

Küsimused võidutöö kohta:

- Kas Teie arvates on Pärnus võitnud tööd olnud sarnase suunitlusega (Sport/vabaaeg)?
- Miks Teie hinnangul on Pärnus võitnud tööd olnud populaarsed?
- Mis on Teie arust 2021. Aasta võidutöö eripära?
 - Mis on Teie arust 2021. aasta võidutöö suurim pluss?
 - Mida tegi 2021. aasta võidutöö autor hästi?
 - Mida tegi võidutöö autor teistest erinevalt?
- Mida soovitate 2022. aastal kandideerivatele töödele?
- Kas Teil on midagi veel lisada, seoses antud temaga?

Intervjuu küsimused (Eno-Gerrit Link)

Küsimused kaasava eelarve kohta:

- Milline on Teie kokkupuude kaasava eelarve protsessiga?
- Mida arvate ajakirjanikuna kaasava eelarve protsessi läbiviimisest Pärnu linnas?
 - Kas Teie arvates on protsess kodanikule lihtsasti mõistetav?
- Kas Teie arvates võiks öelda, et Pärnu linnas on tekkinud võidutööde puhul sarnasus (Sport/vabaaeg)?
 - Miks Teie arvate, et sarnased tööd on võitnud?
- Kuidas Teie arvates peaksid kaasava eelarve konkursil osalevad tööd ennast reklaamima, et need koguksid inimeste hulgas populaarsust?
 - Kas tuleks teha rohkem erinevaid üritusi ja tutvustada neid ideid inimestele näost-näkku?
 - Kas peaks hoopis tegema rohkem reklaami meedias/sotsiaalmeedias
- Mida soovitate reklaamimise vaatevinklist järgnevatel aastatel kandideerivatele töödele?
- Kas Teil on endal midagi lisada kaasava eelarve protsessi kohta?

Küsimused 2021. aasta võidutöö kajastamise kohta:

- Mis olid Teie arvates 2021. aasta võidutöö võidu põhjused?
- Kuidas eristus võidutöö teistest osalenud töödest?
 - Kuidas Teie arust erines võidutöö reklaamimine teistest töödest?
 - Mida oleks võinud teha võidutöö ennast reklaamides paremini?
- Mida oleks võinud teha teised tööd reklaamides teisiti?
 - Kas antud töid reklaamiti Teie arust piisavalt?
 - Kas seda tehti õigetes kanalites?
- Mida oleks võinud teha võidutööd reklaamides/tutvustades teisiti?
- Mida tehti võidutööd reklaamides valesti?
- On Teil midagi lisada 2021. aasta võidutöö kajastamise kohta?

Intervjuu küsimused (Elo Pruuli)

Küsimused kultuurielu kohta:

- Kuidas te kirjeldaksite Eesti klubinduse/nn kultuuri baaride hetkeolukorda? Palun tooge võimalusel näiteid.
- Kuivõrd on see valdkond muutunud viimasel kümnel aastal?
- Millised on olnud peamised muutused ja miks?
- Millise hinnangu annaksite te klubinduse olukorrale Tartus ja Pärnus hetkel?
- Kuivõrd peate te seda valdkonda nn moevooluks?
- Kuivõrd erinevaks peate te Illegaardi ja Genialistide Klubi? Miks?
- Mida annaks Genialistide Klubist teistel õppida?
- Mis on või võiksid olla ühe eduka klubi õnnestumise reeglid/tunnused tänapäeval?
- Kuivõrd võiks sarnane klubi õnnestuda Pärnus?

Lisa 2. Nõusoleku vorm

Nõusoleku vorm

Intervjueeritava nõusolek:

1. Olen nõus, et järgnev intervjuu salvestatakse ning intervjuu käigus avalduvat informatsiooni kasutatakse Tartu Ülikooli Johann Skytte poliitikauuringute instituudi tudengi Karl Joonas Pulsti bakalaureusetöö kirjutamisel (Juhendaja: Kristiina Tõnnisson)

Bakalaureusetöö teema: Pärnu linna kaasava eelarve 2021. aasta võidutöö Muusikute kogukonnakeskus “Kultuuriklubi Tempel” võit ja selle põhjused.

2. Olen nõus, et intervjuu käigus saadud informatsiooni edastamisel kasutatakse intervjueeritava nime ning intervjuu käigus avaldatud informatsiooni võidakse tsiteerida lõputöös.

Intervjueeritava nimi

.....

Allkiri

____. ____ 2022

Abstract

Participative budgeting in Pärnu 2021. Winner of the competition – Cultural Community Center Tempel.

The participative budget process has been used in Estonia for many years, and many local governments in Estonia use this opportunity. The inclusive budget process gives citizens the right to decide which projects of their interest should be part of the local budget. Thanks to the process of participative budgeting, dozens, if not hundreds, of projects have been completed in Estonia, which has improved people's living environment. The city of Pärnu is one of the cities that has used this opportunity for many years. Therefore, the present work examines the winning work of the inclusive budget of Pärnu in 2021 and the reasons for this winning.

The thesis aims to explain the reasons for the cultural club "Tempel" of the winning work of the city of Pärnu in the inclusive budget of 2021 and why this work won in the city, where most of the winning work has been divided into leisure and sports. To achieve the goal of the work, 6 semi-structured interviews were conducted with various people familiar with the topic of inclusive budgeting.

As a result of the research, it was found that there were several reasons for the winning work in 2021, the biggest of which was the advertising of the work on social media. In addition, the study found that one of the advantages of the work over the others was that the club had been active in the past, so they had clients who supported the idea in an inclusive budget competition. The third reason why the work was successful is the author of the idea, who was able to keep the idea visible, so the topic did not sink into the picture. Therefore, it can be said that the main advertising was able to create a clientele that wanted to see the club reopened.

Lihtlitsents

Mina, Karl Joonas Pulst, 50007234235 annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Pärnu linna kaasava eelarve 2021. aasta võidutöö Muusikute kogukonnakeskus “Kultuuriklubi Tempel“ (Participative budgeting in Pärnu 2021. Winner of the competition – Cultural Community Center Tempel), mille juhendaja on Kristiina Tõnnisson,

1. Reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace’is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
2. Üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace’i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
3. Olen teadlik, et nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Karl Joonas Pulst

16.05.2022